
Wstępne konsultacje rynkowe jako sposób doprecyzowania Szczegółowego Opisu Zamówienia i budowy zainteresowania wykonawców

Polski Przegląd Ewaluacyjny
Nr 1(3)/2024
©Autorzy 2024

ISSN 2956-5332
pte.org.pl/o-czasopismie

Marlena Stępień

Krajowa Jednostka Ewaluacji, Departament Strategii, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej;
ORCID: 0009-0009-6787-6959

Abstrakt

Artykuł omawia wykorzystanie narzędzia, jakimi są wstępne konsultacje rynkowe (uregulowane w Ustawie Prawo Zamówień Publicznych) w procesie doprecyzowania Szczegółowego Opisu Zamówienia (SOZ) oraz wsparcia wyboru wykonawcy ewaluacji. Taka możliwość jakościowego dopracowania przedmiotu zamówienia oraz zaangażowania potencjalnych wykonawców badania już w etap jego planowania pozostaje rzadko wykorzystywana, pomimo elastycznych zapisów Ustawy PZP. W 2024 roku Krajowa Jednostka Ewaluacji zdecydowała się na zastosowanie tego narzędzia w dwóch badaniach ewaluacyjnych. Artykuł skupia się na doświadczeniach związanych z realizacją jednego z nich: badania Wpływu Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych. Przedstawia obserwacje oraz wnioski dotyczące wpływu konsultacji na jakość badania (w szczególności pozytywnego wpływu na jego metodykę) oraz współpracę z potencjalnymi wykonawcami (i związanych z nią wyzwań). Prezentuje także kluczowe kwestie konieczne do uwzględnienia przy wykorzystaniu wstępnych konsultacji rynkowych w procesie ewaluacji, zarówno w kontekście badawczym, jak i potrzebnej dokumentacji.

Słowa kluczowe

ewaluacja, badania, zamówienia publiczne, konsultacje, współpraca

Pre-market consultations as a way to refine the detailed description of the contract and build contractor interest

Abstract

This article discusses the use of a tool such as preliminary market consultations (regulated by the Public Procurement Law) in the process of specifying the Detailed Order Description and supporting the selection of an evaluation contractor. Despite the flexible provisions of the Public Procurement Law, such a possibility to qualitatively refine the subject of the contract and to involve potential contractors of the study already at the stage of its planning, remains rarely used. In 2024, the National Evaluation Unit decided to apply this tool in two evaluation studies. The paper focuses on the experience of one of them: the study on the Impact of the Cohesion Policy 2014-2020 on the development of cities and their functional areas. The paper presents observations and conclusions on the impact of consultations on the quality of the study (in particular the positive impact on its methodology) and on the cooperation with potential contractors (and the challenges involved). It also presents the key issues that need to be taken into account in order to make use of consultations in the evaluation process, both in terms of the research context and the documentation needed for the study

Keywords

evaluation, research, public procurement, consultations, cooperation

Corresponding author(s):

Marlena Stępień, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa,
Email: marlena.stepien@mfipr.gov.pl

Wstęp

System ewaluacji Polityki Spójności w Polsce oparty jest o badania realizowane przez jednostki ewaluacyjne na szczeblu regionalnym oraz krajowym (ewaluacje działań w ramach Programów Operacyjnych), a także przez badania realizowane na zlecenie Krajowej Jednostki Ewaluacji, jako koordynatora całego systemu ewaluacji. Praktyka wskazuje, że większość badań ewaluacyjnych w systemie jest realizowana w ramach zleceń zewnętrznych, tj. zamówień na badanie¹. Powoduje to, że większość przeprowadzanych ewaluacji jest efektem kooperacji zamawiającego z zewnętrznym wykonawcą badania. Niezwykle ważna jest zatem jakość tej współpracy oraz rzetelny wybór wykonawcy w procedurze konkurencyjnej.

W ramach procedur krajowych, kluczową ustawą regulującą taki wybór jest Ustawa z dn.11 września 2019r. Prawo zamówień publicznych (wraz z późn.zm; dalej jako ustawa PZP). Jednostki ewaluacyjne zaznajomione z tą ustawą, dodatkowo wsparte wieloletnim doświadczeniem w przeprowadzaniu postępowań, mają wiedzę nt. formalnych procedur prowadzących do wyłonienia wykonawcy badania w trybach podstawowych (dawniej przetarg nieograniczony, obecnie tzw. podstawowy). Mniej znane są jednak możliwości wsparcia procesu wyboru wykonawcy – poprzez jakościowe wpłynięcie na dopracowanie przedmiotu zamówienia oraz pozostałej dokumentacji. Dostępne publikacje poruszają zagadnienia związane z ogólnym wpływem zapisów ustawy PZP oraz ich stosowania (Czopik, Ł. & Łojewska-Pyka Ł., 2011; Kardas M., 2017), w tym wpływu na realizację ewaluacji dotyczących Polityki Spójności (Olejniczak K. i in., 2008; Kupiec T., 2015; Porębska-Maciołek B., 2016). Publikacje te skupiają się jednak na obostrzeniach wynikających z ustawy PZP oraz problemów dla realizacji badań związanych z tymi obostrzeniami. Tymczasem ustawa PZP zawiera konkretne narzędzia, które umożliwiają proces wyłonienia wykonawcy, a także wsparcie samego procesu projektowania badania. Jednym z takich narzędzi są wstępne konsultacje rynkowe (dalej także jako: konsultacje), uregulowane w art.84-85 ustawy PZP.

Z uwagi na słabą znajomość tego narzędzia oraz brak doświadczeń w jego stosowaniu, użycie konsultacji w procedurze realizacji badań ewaluacyjnych nie jest rozpowszechnione. W 2024 roku, Krajowa Jednostka Ewaluacji postanowiła wykorzystać wstępne konsultacje rynkowe w dwóch badaniach:

- „Wpływ Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych”;
- „Badanie problemów związanych z wdrażaniem rekomendacji opracowanych w ramach ewaluacji działań Polityki Spójności”.

W dalszej części zostaną zaprezentowane doświadczenia z zastosowania wstępnych konsultacji rynkowych w realizacji pierwszego ze wspomnianych badań.

Wstępne konsultacje rynkowe

Wstępne konsultacje rynkowe zostały opisane w *Dziale II Postępowania o udzielenie zamówienia klasycznego o wartości równej lub przekraczającej progi unijne, Rozdział 1 Przygotowanie postępowania, Oddział 1 Analiza potrzeb zamawiającego, wstępne konsultacje rynkowe oraz wcześniejsze zaangażowanie wykonawców* (Prawo zamówień publicznych, 2019). Warto zwrócić szczególną uwagę na umiejscowienie konsultacji w PZP, ponieważ wskazuje ono wprost na pierwszy element wstępnych konsultacji rynkowych: możliwość ich użycia przed uruchomieniem postępowania ws. wyboru wykonawcy. Jednocześnie, konsultacje zostały umiejscowione tuż obok innych narzędzi związanych z dopracowaniem opisu przedmiotu zamówienia oraz wcześniejszym zaangażowaniem potencjalnych wykonawców. Już te zapisy powodują, że wstępne konsultacje rynkowe mogą być odbierane w sposób bardziej elastyczny niż późniejsze formalne procedury związane z wyborem wykonawcy. Związane są też ze znacznie mniejszą ilością uregulowanych procedur, jako narzędzie stosowane przed uruchomieniem procedury formalnego wyboru. W praktyce może to przekładać się na mniejszy stopień zaangażowania komórek odpowiedzialnych za realizację postępowań ws. zamówień

¹ Spośród 45 badań ewaluacyjnych zrealizowanych w 2024 roku wszystkie były realizowane zewnątrz (dane z Bazy Badań Ewaluacyjnych wg stanu na dzień 04.03.2025r.).

publicznych, pozostawiając większą swobodę jednostkom merytorycznym (choć – co należy wyraźnie podkreślić - nie oznacza to swobody całkowitej).

Szczegóły dotyczące użycia oraz regulacji wstępnych konsultacji rynkowych znajdziemy w art.84 oraz 85 ustawy PZP. Ich skrótowe ujęcie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Skrótowe ujęcie zapisów artykułów 84 i 85 Ustawy Prawo Zamówień Publicznych

Art.84 PZP	Art. 85 PZP
1. Cel konsultacji: przygotowanie postępowania i poinformowanie wykonawców o swoich planach i wymaganiach dotyczących zamówienia. 2. Zamieszczenie komunikatu na stronie internetowej zamawiającego. 3. Możliwość skorzystania z doradztwa ekspertów, władzy publicznej lub wykonawców. 4. Doradztwo przy planowaniu, przygotowaniu lub przeprowadzaniu postępowania o udzielenie zamówienia, pod warunkiem, że nie spowoduje to zakłócenia konkurencji ani naruszenia zasad równego traktowania wykonawców i przejrzystości. 5. Zamawiający zamieszcza informację o przeprowadzeniu wstępnych konsultacji rynkowych w ogłoszeniu o zamówieniu.	1. Zamawiający musi zagwarantować, że udział danego wykonawcy w konsultacjach nie zakłóci konkurencji w późniejszym postępowaniu, „ [Zamawiający] w szczególności przekazuje pozostałym wykonawcom istotne informacje, które przekazał lub uzyskał w związku z zaangażowaniem wykonawcy lub tego podmiotu w przygotowanie postępowania, oraz wyznacza odpowiedni termin na złożenie ofert.” 2. Zamawiający wskazuje w protokole postępowania środki mające na celu zapobieżenie zakłóceniu konkurencji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy PZP.

Zakres wstępnych konsultacji rynkowych zgodnie z Ustawą

Powyższe artykuły określają podstawowe założenia wstępnych konsultacji rynkowych. Celem jest przygotowanie postępowania oraz poinformowanie wykonawców o planach na zamówienie danej usługi (w tym przypadku: badawczej). Zwłaszcza ten drugi element wskazuje na budowę wzajemnego zaufania w relacji zamawiający-wykonawca oraz uwzględnianie zaangażowania (pomysłów, rozwiązań etc.) potencjalnych wykonawców już na wczesnym etapie projektowania przedmiotu zamówienia. W przypadku ewaluacji, wstępne konsultacje rynkowe mogą więc po pierwsze, przyczynić się do opracowania bardzo dobrych merytorycznie, należycie zaplanowanych i zaprojektowanych badań ewaluacyjnych oraz po drugie, przełożyć się na pomoc w budowie współpracy jednostek ewaluacyjnych z wykonawcami badań. To zaś powinno także wpłynąć pozytywnie na zrozumienie wzajemnych motywacji, poszerzenie wiedzy (zarówno wykonawców, jak i zamawiającego), czy wreszcie rozwój rynku wykonawców (w kierunku jakościowym). Jest także realizacją postulatów ewaluacji partycypacyjnej – pod względem możliwości udziału szerokiego grona ekspertów (potencjalnych wykonawców) już na etapie planowania procesu badawczego². Dzięki ich zastosowaniu możemy spodziewać się większego zainteresowania potencjalnych wykonawców późniejszym przetargiem w celu realizacji badania.

Co istotne, w przypadku konsultacji możliwe jest skorzystanie z doradztwa ekspertów lub wykonawców (a więc – w przypadku ewaluacji - nie tylko rynku prywatnych wykonawców badań), w kontekście planowania, przygotowania lub przeprowadzania postępowania o udzielenie zamówienia. Oznacza to, że możemy konsultować nie tylko zapisy opisu przedmiotu zamówienia (wpływając na doprecyzowanie zakresu i metodyki badania), ale także zakresu umowy, czy kryteriów i warunków wyboru. Jednocześnie

² Zgodnie z różnorodnymi definicjami ewaluacji partycypacyjnej, opierającymi się na włączeniu na różnym etapie realizacji badania ewaluacyjnego różnych jego interesariuszy, opierając się na partnerskim podejściu (A. Zukoski, M. Luluquisen 2002; J. Chouinard, 2013; C. Sette, Participatory evaluation, betterevaluation.org).

wstępne konsultacje rynkowe nie obligują nas do późniejszego wszczęcia postępowania w sprawie udzielenia zamówienia. Oznacza to, że wynikiem przeprowadzonych konsultacji może być całkowita zmiana koncepcji badawczej (np. podział na kilka mniejszych badań, znacząca zmiana zakresu etc.) lub wręcz rezygnacja z przeprowadzenia danej ewaluacji. W tym kontekście należy podkreślić, że zaangażowanie potencjalnych wykonawców w proces konsultacji jest: 1) dobrowolne oraz 2) nie gwarantuje podpisania umowy na realizację badania. Oznacza to, że potencjalny wykonawca przekazuje zamawiającemu know-how, poświęca swój czas oraz zasoby na zaangażowanie w proces, którego efekt (w postaci np. zmiany zapisów SOZ) może być finalnie realizowany przez innego wykonawcę, bądź (w przypadku rezygnacji z realizacji badania) nie być realizowany wcale.

Proces jest jednak obciążony ryzykiem także po stronie zamawiającego. Wymaga bowiem poświęcenia odpowiedniego czasu zespołu odpowiedzialnego za realizację projektu oraz może mieć wpływ na opóźnienie jego realizacji. Dodatkowo zaprezentowanie i poddanie konstruktywnej krytyce wypracowanych wcześniej wstępnych założeń badawczych można uznać za pewnego rodzaju podzielenie się zasobami wiedzy z zewnętrznymi wykonawcami. W tym kontekście należy przypomnieć, że to na zamawiającym spoczywa kluczowy obowiązek zapewnienia rozwiązań zapobiegających zakłóceniom konkurencji, które mogą powstać w wyniku konsultacji. Zamawiający musi podjąć odpowiednie środki, które zapewnią spełnienie tego warunku. Należą do nich m.in. dbałość o równe traktowanie w trakcie przeprowadzanych konsultacji, w tym przede wszystkim dostarczenie takich samych informacji każdemu uczestnikowi konsultacji w trakcie ich przebiegu. Nie zawsze jest to warunek prosty do spełnienia. Z pewnością wymaga dużej uważności po stronie zamawiającego (co zostanie poruszone w dalszej części artykułu). W przypadku uruchomienia postępowania po procesie konsultacji, konieczne jest także załączenie do dokumentacji postępowania informacji o przeprowadzeniu konsultacji rynkowych. Przygotowanie takiej informacji oraz protokołu z konsultacji, prezentującego podmioty, które wzięły w nich udział, wraz z podstawowymi informacjami dotyczącymi wpływu procesu na finalny kształt zlecanego badania, stanowią istotny środek zapobiegający zakłóceniom konkurencji. Za taki środek można również uznać wydłużenie terminu składania ofert w postępowaniu, dając wszystkim oferentom (także tym nie biorącym udziału w konsultacjach) odpowiedni czas na przygotowanie dopracowanej oferty.

Przygotowania i przebieg wstępnych konsultacji rynkowych

Planowanie badania (harmonogram, szczegółowy opis zamówienia)

Do realizacji badania ewaluacyjnego należy podchodzić w sposób kompleksowy, wykonując szerokie analizy wstępne dotyczące jego tematyki i poddając ustalenia z nich wynikające krytycznym dyskusjom. Czasem już na etapie pierwszych rozmów w zespole na temat danej ewaluacji szybko zidentyfikowane zostają wątpliwości co do jej przeprowadzenia; niekiedy zaś takie wątpliwości pojawiają się później, np. na etapie tworzenia pierwszej wersji opisu przedmiotu zamówienia. Mogą być to bardzo różne problematyczne zagadnienia: podejście do tematyki badania, kwestii metodycznych, zakresu czasowego, przedmiotowego i podmiotowego, sposobu czy samej możliwości realizacji danej ewaluacji. W takich przypadkach skorzystanie z pomocy ekspertów zewnętrznych jest bardzo pomocne. Sytuacją komfortową jest realizacja badania we współpracy jednostki ewaluacyjnej z jednostką merytoryczną, odpowiedzialną za dane zagadnienie tematyczne. Czasem jednak nawet wyniki takiej współpracy zespołowej nie powodują wypracowania rozwiązań wystarczających dla wszystkich problematycznych zagadnień, a nawet mogą liczbę takich zagadnień spotęgować. W tej sytuacji, możliwość skonsultowania pomysłu na badanie (w rozumieniu wstępnego opisu przedmiotu zamówienia) z ekspertami dziedzinowymi w ramach szerszego ujęcia jest niezwykle atrakcyjna. Nie tylko może pomóc nam rozwiązać problemy dotyczące założeń badawczych, ale też może znacząco wpłynąć na jakość całego badania. Za pomocą poddania szerszym konsultacjom założeń badawczych, możemy uzyskać m.in. zwrócenie uwagi na przeoczone wcześniej zagadnienia, propozycje rozszerzenia bądź zawężenia zakresu badania, adekwatniejsze ujęcie celu czy lepsze sprofilowanie jego sposobu realizacji. Takie możliwości daje przeprowadzenie wstępnych konsultacji rynkowych.

Należy jednak pamiętać, że możliwość skorzystania z takich konsultacji kosztuje zamawiającego czas. Z uwagi na to, niezwykle istotną kwestią jest uwzględnienie przeprowadzenia wstępnych konsultacji

rynkowych w całościowym harmonogramie realizacji badania. Jednostki ewaluacyjne mają określony czas na dostarczenie wyników badań, co pomimo chęci jakościowej realizacji badań, może stać w konflikcie z przeznaczeniem dodatkowych 2-3 miesięcy na realizację konsultacji. Czas trwania konsultacji określamy samodzielnie (w zależności od sposobu ich przeprowadzenia, co zostanie poruszone w dalszej części artykułu), do tego należy doliczyć pewien (choć niewielki) czas na kwestie formalne z tym związane. Są takie badania ewaluacyjne, dla których przeprowadzenie wstępnych konsultacji rynkowych nie będzie warte takiego kosztu (mowa przede wszystkim o badaniach powtarzalnych, bez dużych zmian w zakresie merytorycznym). Jednak w przypadku badań o znacznie rzadziej poruszanych bądź wręcz nieporuszanych wcześniej zakresie tematycznym, nowatorskim ujęciu, kompleksowej tematyce, propozycji różnorodnego bądź innowacyjnego podejścia metodycznego etc. lub też chęci podejścia do znanej tematyki w „świeży” sposób, poświęcenie 2-3 miesięcy na skonsultowanie zakresu badania nie wydaje się kosztem nadmiarowym wobec zysku w zakresie jakości ewaluacji.

W przypadku badania „Wpływu Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych” mieliśmy do czynienia właśnie z takim przykładem: podejścia do badania realizowanego dla poprzedniej perspektywy finansowej polityki spójności, o znanej tematyce jednak jednocześnie dużej kompleksowości zagadnień, w całkowicie nowym ujęciu – przez pryzmat przyjętej w 2022r. Krajowej Polityki Miejskiej 2030. Jednocześnie wyniki badania miały stanowić istotny wkład w dyskusję nt. kształtu ujęcia polityki miejskiej i realizacji wsparcia w tym obszarze w ramach polityki spójności w kolejnych latach. Podstawowym celem badania miała być ocena wpływu polityki spójności w okresie programowania 2014-2020 na rozwój polskich miast i ich obszary funkcjonalne, jednak szczegóły metodyki badania powodowały coraz większe dyskusje w ramach współpracy Krajowej Jednostki Ewaluacji oraz Wydziału Polityki Miejskiej (obie jednostki ulokowane są w Departamencie Strategii Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej). Zastanawialiśmy się, czy założone przez nas podejście do zakresu podmiotowego, przedmiotowego i czasowego badania jest poprawne; czy zaproponowane przez nas podejście definicyjne do miast oraz miejskich obszarów funkcjonalnych jest adekwatne; czy kompleksowe podejście do tematyki rozwoju miast, obejmujące zarówno Umowę Partnerstwa 2014-2020 jak i Krajową Politykę Miejską 2030 jest słuszne; czy zaproponowane przez nas techniki badawcze najlepiej odpowiadają osiągnięciu celów badawczych, na jakie problemy (np. w zakresie pozyskania/analizy danych) powinniśmy się przygotować a przede wszystkim – czy badanie w zaplanowanych przez nas ramach metodycznych oraz harmonogramie jest realizowalne, a także jaka będzie jego cena.

Wstępnym konsultacjom rynkowym poddaliśmy przede wszystkim przygotowany przez nas SOZ³. Konsultacje rozszerzyliśmy jednak o wszystkie elementy związane z procesem przeprowadzenia procedury wyboru wykonawcy badania, pozostawiając możliwość rozmów nt. np. kryteriów dostępu udziału w postępowaniu. Według harmonogramu, wstępne wyniki badania musiały zostać opracowane na styczeń 2025 roku, zaś finalne na kwiecień 2025r. Wyliczenia terminów wskazały nam na możliwość realizacji konsultacji rynkowych trwających nie dłużej niż 3 miesiące. To założenie udało się spełnić - cały zakres prac związanych z konsultacjami, od przygotowania dokumentów w celu ich przeprowadzenia, aż po przygotowanie protokołu końcowego, trwał niecałe 3 miesiące (styczeń-marzec 2024r.).

Dokumentacja

Poza informacją o konieczności publikacji ogłoszenia o przeprowadzeniu wstępnych konsultacji rynkowych, ustawa PZP nie przekazuje żadnych zaleceń dotyczących formalności przeprowadzenia procedury konsultacji. Przy tworzeniu dokumentacji najlepiej posługiwać się dobrymi praktykami, wypracowanymi przez inne podmioty. Urząd Zamówień Publicznych opublikował wzorcowe dokumenty dla wstępnych konsultacji rynkowych (UZP, n.d.): regulamin, ogłoszenie oraz formularz zgłoszeniowy. To te dokumenty stanowiły bazę przygotowania dokumentacji badania. Jeśli mamy przygotowany przedmiot konsultacji w postaci SOZ, umowy etc., również powinien być on załączony do publikowanej

³ Opublikowany został cały SOZ, możliwe byłoby jednak także konsultowanie jedynie jego fragmentów.

dokumentacji⁴. Opisane praktyki są pierwszą próbą podejścia do tematu wstępnych konsultacji rynkowych w Krajowej Jednostce Ewaluacji, z pewnością więc dokumentacja będzie dopracowywana przy kolejnych tego typu postępowaniach. Warto również wykorzystać brak restrykcyjnych regulacji prawnych i elastycznie dostosowywać zakres konsultacji rynkowych do potrzeb konkretnego badania. Dokumentacja przygotowana do przeprowadzenia omawianych konsultacji jest dostępna na stronie internetowej Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR, 2024), stąd w artykule nie został szczegółowo opisany każdy jej element. Zamiast tego, zwrócona została uwaga na najważniejsze zapisy oraz przykładowe ujęcia danych kwestii.

Regulamin

Pierwszym z przygotowanych dokumentów jest regulamin. Struktura dokumentu jest dość jasna: określenie celu, sposobu i zasad wstępnych konsultacji rynkowych. To w regulaminie określamy m.in. język przeprowadzenia konsultacji, informujemy także o jawności jego przebiegu oraz o wykorzystaniu wiedzy pozyskanej w trakcie konsultacji do przygotowania opisu przedmiotu zamówienia. Jednocześnie informujemy o tym, że uruchomienie konsultacji rynkowych nie jest tożsame z uruchomieniem procedury zamówienia publicznego i nie gwarantuje osiągnięcia tego etapu. W regulaminie zawieramy także informacje o środkach podjętych w celu zapobiegania zakłóceniom konkurencji. Niezwykle istotną częścią regulaminu jest określenie sposobu przeprowadzenia konsultacji. Możemy wybrać formę ich przeprowadzenia (wymiana korespondencji pisemnej bądź elektronicznej, wideokonferencje, spotkania grupowe i indywidualne), jednocześnie decydując o użyciu jednej, wielu bądź wszystkich form. Warto także zastrzec możliwość nagrywania przeprowadzanych spotkań. Możliwe jest także wprowadzenie zapisu o tym, że nie wszystkie formy będą użyte w konsultacjach z danym uczestnikiem konsultacji tzn.:

Zamawiający nie jest zobowiązany do prowadzenia Konsultacji w określonej formie z wszystkimi Uczestnikami oraz może decydować o różnych formach Konsultacji z różnymi Uczestnikami, w zależności od merytorycznej treści stanowisk przedstawionych przez Uczestników w związku z Konsultacjami, z poszanowaniem zasad przejrzystości, uczciwej konkurencji i równego traktowania Uczestników. Zamawiający może w każdej chwili zrezygnować z prowadzenia Konsultacji z wybranym Uczestnikiem, jeżeli uzna, że przekazywane przez niego informacje nie są przydatne do osiągnięcia celu Konsultacji (MFIPR, 2024).

Jak wyglądał proces konsultacji ukształtowany takimi zapisami? W pierwszym kroku wymagaliśmy od uczestników konsultacji przedstawienia uwag do zaproponowanego SOZ w formie pisemnych komentarzy, a także ew. zaproponowania dodatkowych rozwiązań nieuwzględnionych w tym dokumencie. Na podstawie analizy przesłanych uwag decydowaliśmy, z którymi z uczestników konsultacji chcielibyśmy się spotkać. Finalnie okazało się, że wszystkie przesłane propozycje były warte dalszych rozmów. Przyjęte rozwiązanie pozwoliłoby jednak na zawężenie etapu spotkań tylko do najbardziej interesujących i wartościowych (z punktu widzenia badania) rozwiązań, prezentowanych przez określonych uczestników.

W regulaminie zawarty został także zapis dotyczący harmonogramu przeprowadzenia konsultacji. Z uwagi jednak na fakt że nie wiedzieliśmy, czy i kiedy otrzymamy satysfakcjonujące nas (z punktu widzenia realizacji badania) informacje, stąd zapis ten również miał elastyczny charakter:

Konsultacje będą trwały do czasu, aż Zamawiający uzna, że osiągnięty został ich cel albo uzna, że dalsze prowadzenie Konsultacji jest niecelowe (MFIPR, 2024).

Oczywiście nie zmieniało to wewnętrznych ustaleń dotyczących maksymalnego czasu przeprowadzania konsultacji (3 miesiące zgodnie z harmonogramem całego projektu), jednak pozwoliłoby nam na ew. kontynuowanie spotkań do momentu, w którym wszystkie wątpliwości związane z przeprowadzeniem tego badania nie zostałyby wyjaśnione. Z uwagi jednak na wewnętrzny harmonogram projektu oraz chęć należytego poinformowania uczestników konsultacji (w końcu każda współpraca powinna mieć określony

⁴ Opisane praktyki są pierwszą próbą podejścia do tematu wstępnych konsultacji rynkowych w Krajowej Jednostce Ewaluacji, z pewnością więc dokumentacja będzie dopracowywana przy kolejnych tego typu postępowaniach.

horyzont czasowy), w ogłoszeniu o konsultacjach doprecyzowaliśmy termin ich zakończenia jako „przewidywany” na 29 lutego 2024.

Finalnie wystarczyła nam jedna runda spotkań z uczestnikami konsultacji, zakończona przed wskazanym terminem, oraz wewnętrzne spotkania pomiędzy Krajową Jednostką Ewaluacji a Wydziałem Polityki Miejskiej dotyczące ostatecznych rozwiązań, które uznajemy za najlepsze do zastosowania. Nie było to jednak literalne przełożenie rozwiązań zaprezentowanych przez któregoś z uczestników, lecz połączenie elementów kilku propozycji oraz autorskich rozwiązań KJE i WPM opracowanych na podstawie dodatkowych wątpliwości i problemów zgłoszonych przez uczestników konsultacji.

Ogłoszenie

Drugim z przygotowanych i opublikowanych dokumentów było ogłoszenie o konsultacjach. Precyzowało sposób zgłoszenia chęci udziału w konsultacjach tj. adres i termin przesłania zgłoszenia (którego szablon stanowił odrębny załącznik do dokumentacji) oraz określenie warunków udziału. Takie warunki powinny być odpowiednio dostosowane do celu konsultacji. W tym przypadku, zależało nam na udziale w konsultacjach podmiotów, które mają doświadczenie w przeprowadzaniu badań o podobnej tematyce. Zapisy dotyczące warunków były więc zbliżone do zapisów często stosowanych w Specyfikacji Warunków Zamówienia (SWZ), tj.:

Zamawiający zaprosi do udziału we Wstępnych Konsultacji Rynkowych podmioty, które w okresie ostatnich 5 lat przed upływem terminu zgłoszenia do udziału w Konsultacjach, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, wykonały co najmniej jedną usługę polegającą na wykonaniu analizy, ekspertyzy, badania lub ewaluacji dotyczącej w głównym temacie problematyki miejskiej w Polsce lub krajach europejskich. Na dowód spełniania warunków udziału w Konsultacjach, konieczne jest wypełnienie przez Zgłaszającego się Załącznika nr 2 (Zgłoszenie udziału) wraz z podaniem informacji o rodzaju świadczonej usługi, jej wartości, terminie realizacji oraz odbiorcy (MFIPR, 2024).

Fakt niedookreślenia warunków i sposobu przeprowadzenia konsultacji w ustawie PZP, z jednej strony dawał elastyczność, z drugiej powodował jednak także pewne wątpliwości. Z uwagi na bardzo ogólne zapisy dotyczące warunków wzięcia udziału w konsultacjach, pojawiła się obawa o zebranie zbyt dużej liczby zgłoszeń od potencjalnych uczestników, to zaś mogłoby przełożyć się na brak możliwości zachowania harmonogramu nie tylko dla konsultacji ale i całego projektu badawczego. Konsultując to zagadnienie z wydziałem odpowiedzialnym za zamówienia publiczne nie mogliśmy odpowiedzieć sobie na pytanie, czy musimy wyrazić zgodę na udział w konsultacjach każdego uczestnika, który spełnił przedstawione wyżej warunki, czy też możemy przyjąć np. limit takich zgłoszeń. Zgodnie jednak z otwartą i niewykluczającą procedurą przeprowadzenia konsultacji oraz odpowiedzialnym podejściem do środków zaradczych mających na celu zapobieganie zakłóceniom konkurencji, postanowiliśmy o dopuszczeniu do konsultacji wszystkich poprawnie zgłoszonych uczestników, jednocześnie zapewniając sobie już wcześniej przytaczaną możliwość stosowania różnych form konsultacji (w pierwszym etapie – korespondencji e-mail, a dopiero w drugim – spotkań z wybranymi uczestnikami).

Przebieg konsultacji oraz protokół końcowy

We wstępnych konsultacjach rynkowych dotyczących badania wzięło udział 6 uczestników, z czego część z nich w konsorcjach, co przełożyło się na faktyczny udział 8 podmiotów (firm ale i uczelni/institutów). W imieniu zamawiającego spotkaliśmy się z każdym z uczestników, pozyskując niezwykle cenne informacje dot. badania. Każde ze spotkań miało taką samą agendę.

Wyzwaniem, które zidentyfikowaliśmy w trakcie spotkań, była konieczność przestrzegania zasady dotyczącej udzielania uczestnikom jednakowych informacji związanych z samymi konsultacjami oraz badaniem. Uczestnicy wielokrotnie próbowali nas dopytywać o to, kiedy mogą spodziewać się publikacji ogłoszenia o udzielenie zamówienia na przedmiotowe badanie, które to ogłoszenie – zgodnie z regulaminem konsultacji, nieobligującym do wszczęcia tej procedury – mogło nigdy nie nastąpić. Z perspektywy wykonawcy są to pytania zrozumiałe: udział w konsultacjach wymaga zaangażowania, rozplanowania prac oraz poświęcenia czasu na przygotowania, a także uwzględnienia badania w

harmonogramie dostępnych w danym momencie na rynku postępowań na wykonanie takiej usługi. Podejmowane były także próby uzyskania odpowiedzi ws. finalnych rozwiązań, jakie przyjmujemy w SOZ (które pozwoliły by na szybsze rozpoczęcie przygotowań do złożenia oferty w postępowaniu). Zarówno na jedno jak i drugie pytanie nie mogliśmy jednak udzielić odpowiedzi, nie tylko ze względów proceduralnych, ale i ze względów praktycznych (rozstrzygnięcia były podejmowane po zakończeniu spotkań ze wszystkimi uczestnikami konsultacji).

Tabela 2. Prezentacja agendy spotkania

Agenda spotkania:

1. Przedstawienie stron Konsultacji, omówienie zasad dyskusji – 5 min.
2. Pytania do Zamawiającego dot. procedury i zasad dyskusji - 5 min.
3. Prezentacja przedstawiana przez Uczestnika Konsultacji – 30 min.
4. Dyskusja na temat prezentacji oraz pytania do Uczestnika od Zamawiającego - 30 min.

Sugestie dla prezentacji na spotkanie w ramach Konsultacji Rynkowych.

Prezentacja Uczestnika Konsultacji przedstawiona w trakcie spotkania powinna:

- dotyczyć wyłącznie przedmiotu Konsultacji. Zawieranie materiałów promocyjnych dotyczących firmy nie związanych z przedmiotem Konsultacji nie jest wskazane,
- obejmować wstępną opinię na temat wykonalności przedmiotu zamówienia,
- pomóc w omówieniu wybranych kwestii - w szczególności z poniższej listy zagadnień.

Zagadnienia konieczne do poruszenia w prezentacji przez Uczestnika podczas Konsultacji:

Ocena wykonalności przedmiotu zamówienia pod względem merytorycznym i technicznym w zaproponowanym przez zamawiającego zakresie, w tym m.in.:

1. ocena zakresu terytorialnego, przedmiotowego i czasowego badania, w szczególności ocena wykonalności badania w zakresie zaproponowanych obszarów tematycznych oraz kategorii miast i obszarów funkcjonalnych, a także ocena wykonalności odpowiedzi na cele i pytania badawcze przy użyciu zaproponowanego sposobu realizacji badania i metodologii;
- a. ocena możliwości wykonania zamówienia w zaproponowanym czasie;
- b. oszacowanie wartości zamówienia.

Inne propozycje zmiany opisu realizacji badania (ewentualne propozycje zmiany zakresu badania sformułowane przez uczestnika Konsultacji).

Źródło: Opracowanie własne.

Część z naszych założeń badawczych została zweryfikowana pozytywnie, część negatywnie, a część została poddana dużym dyskusjom. Dużą wartością dodaną było także zwrócenie nam uwagi na szereg zagadnień, które przeoczyliśmy na etapie tworzenia propozycji SOZ (np. problemy związane z pozyskaniem potrzebnych do realizacji badania danych, w odpowiednim ujęciu). Wprowadzone zmiany dotyczyły m.in.:

- zmiany metodyki przeprowadzania studiów przypadku (omówienie w dalszej części),
- skupienia się na doprecyzowaniu kwestii definicji i delimitacji: konieczne było uporządkowanie definicji stosowanych w SOZ, m.in. z uwagi na różne rozumienie obszarów funkcjonalnych, uwypuklenie kontekstu Krajowej Polityki Miejskiej 2030 w tym badaniu, jako dokumentu wyznaczającego określony zakres definicji i delimitacji oraz wskazanie, że delimitacja obszarów funkcjonalnych dla małych miast leży po stronie wykonawcy,
- doprecyzowania zapisów dot. obszarów tematycznych oraz odniesień do krajowych dokumentów strategicznych,
- wprowadzenia szczegółów związanych z promocją wyników badania: liczba i zakres spotkań z prezentacją wyników (w tym uwzględnienie istotnych dla wykonawców kwestii prezentacji w Polsce i za granicą) , przygotowanie dodatkowych materiałów na media społecznościowe (propozycje postów),
- poprawy zapisów SIWZ w późniejszym postępowaniu w zakresie kryteriów dostępu tak, aby nie ograniczać go jednostkom akademickim: opracowane wcześniej zapisy mogłyby spowodować ich

wykluczenie z procedury wyboru. Wychodząc naprzeciw temu problemowi w tzw. warunkach dostępowych uwzględniliśmy doświadczenie w „projektach naukowo-badawczych” (a nie jedynie projektach badawczych).

Szczególnym dyskusjom poddana została metodyka przeprowadzania studiów przypadku, która w pierwotnym ujęciu była niejasna i zbyt trudna w realizacji (zwłaszcza w założonym harmonogramie badania). Chcąc zachować jednakowe podejście do wszystkich uczestników, nie informowaliśmy ich o pomysłach pozyskanych w trakcie innych spotkań. Dopytywaliśmy jednak bardzo mocno o propozycje ujęcia studiów przypadków przez każdego z uczestników, a dodatkowo zadawaliśmy pytanie: czy lepiej szczegółowo określić w SOZ podejście do studiów przypadku czy też proponować samodzielne ich ujęcie przez wykonawcę oraz jak przełoży się to na finalną wycenę realizacji badania. Finalnie zdecydowaliśmy się na określenie jedynie podstawowych założeń dot. studiów przypadku (minimalne wymogi, tj. studia przypadków w każdym obszarze tematycznym, z reprezentacją miast każdej wielkości oraz odpowiednią reprezentacją MOF), pozostawiając szczegółowe ujęcie do opracowania przez wykonawcę.

Kwestia całkowicie różnych podejść uczestników konsultacji do badania, wielu różnorodnych propozycji metodycznych, zarówno w zakresie podstawowym jak i rozszerzającym, przyczyniła się do uzyskania z jednej strony wielu ciekawych i inspirujących pomysłów na realizację ewaluacji, jednak z drugiej – spowodowała duży rozdzwiek w zakresie proponowanego czasu realizacji badania oraz jego wyceny. Konsultacje pozwoliły jednak na wizualizację zróżnicowanych podejść do kwestii badawczych oraz identyfikację problematycznych kwestii. Pozwoliło to na zebranie materiału skutkującego podjęciem finalnych decyzji dot. zmian SOZ i SWZ. Dzięki konsultacjom zyskaliśmy poczucie większej pewności co do zaproponowanego przez nas zakresu badania (potwierdzenie możliwości osiągnięcia celów ewaluacji) ale i rozumienia jego ograniczeń (czego nie uda nam się zbadać bądź co wykracza to poza zaplanowany przez nas zakres). Poprawiliśmy też szereg nieścisłości w SOZ, które (w przypadku braku konsultacji) kosztowałyby nas czas poświęcony na późniejsze wyjaśnianie wątpliwości na etapie przetargu. Wartość wzbogacająca badanie metodycznie była więc dla nas nie do przecenienia.

Wstępne konsultacje rynkowe – czy to przydatna procedura w realizacji badań ewaluacyjnych?

Decydując się na przeprowadzenie konsultacji rynkowych w przypadku badania miast, przyjęliśmy dwa założenia. Po pierwsze, przeprowadzenie konsultacji wpłynie pozytywnie na jakość badania – pomoże dookreślić jego zakres, rozwiązać wątpliwości w zakresie pewnych założeń metodycznych, dopasować użycie odpowiednich technik i metod. Po drugie, otworzenie się na rynek i zaangażowanie potencjalnych wykonawców w etap planowania badania i możliwości kreowania jego zakresu, wpłynie na późniejsze zainteresowanie samym postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Do wstępnych konsultacji rynkowych, zgłosiło się 6 uczestników (8 podmiotów), co uznaliśmy za duży sukces jak chodzi o zainteresowanie tym badaniem. Niestety, w ogłoszonym 24 kwietnia 2024r. postępowaniu (Marketplanet, 2024) wpłynęły jedynie dwie oferty, z czego tylko jedna od konsorcjum dwóch podmiotów, które wzięły udział we wstępnych konsultacjach rynkowych. Liczne zaangażowanie podmiotów rynkowych w konsultacje, nie przełożyło się na ich późniejsze zainteresowanie samym postępowaniem. Na podstawie jednego przypadku, trudno jest zidentyfikować przyczyny takiego stanu. Możliwa jest jednak próba wskazania możliwych czynników, które mogły się do tego przyczynić.

Po pierwsze, podmioty biorąc udział w konsultacjach mogą zdecydować, czy dany zakres badania jest dla nich interesujący w kontekście zrealizowania ewaluacji w sposób pozwalający na osiągnięcie satysfakcjonującego zysku pieniężnego. Uczestnicy w trakcie konsultacji przedstawiali wycenę badania, która w wielu przypadkach (z uwagi na przede wszystkim inny zakres badania), znacznie różniła się od finalnie wyznaczonej kwoty na realizację zamówienia.

Po drugie, uczestnicy konsultacji w bardzo różny sposób podchodzili do zakresu metodycznego badania. Jednostki akademickie zdecydowanie mocniej stawiały na elastyczność i rezygnację z wielu zapisów SOZ celem ich przeniesienia do oferty w postaci metod i technik proponowanych przez wykonawcę, a następnie ich oceny przez zamawiającego. Takie rozwiązanie, choć mogłoby się przyczynić do bardziej

kompleksowych i szczegółowych wyników badania, wiązało się z wyższą wyceną oraz (przede wszystkim) ze znacznie wydłużonym procesem realizacji. Powodowało także ryzyko niezrealizowania celów stawianych przed badaniem przez zamawiającego (prymat wizji wykonawcy). Podmioty rynkowe częściej zaś proponowały kierunek większego precyzowania niektórych zapisów SOZ (co w sposób naturalny ułatwiła późniejsze skonstruowanie oferty, poprzez bazowanie na przyjętych przez zamawiającego rozwiązaniach). Finalnie, SOZ był kompromisem pomiędzy oboma podejściami – w niektórych kwestiach, dotyczących np. studiów przypadku, zrezygnowano z większości zapisów zwiększając elastyczność, w innych dotyczących np. obszarów tematycznych, mocniej je doprecyzowano. Jednocześnie zadbalismy o utrzymanie najistotniejszych (z punktu widzenia zamawiającego) kwestii. Być może wpłynęło to na finalne niezadowolenie z prowadzonych rozmów w trakcie konsultacji i nieprzystąpienie do przetargu.

Częstsze przeprowadzanie konsultacji rynkowych, dopracowywanie ich sposobu realizacji oraz komunikacji z uczestnikami, powinno z jednej strony przyczynić się do wypracowania lepszej formuły współpracy w procesie konstruowania badania pomiędzy potencjalnymi wykonawcami a zamawiającym, z drugiej zaś – przyzwyczaić (przede wszystkim wykonawców) do takiej formuły. Być może przełoży się to na większe zainteresowanie zarówno tą procedurą jak i późniejszym udziałem w postępowaniach, będących efektem wstępnych konsultacji rynkowych oraz na wzrost jakościowych ofert. Dalsze próby realizacji wstępnych konsultacji rynkowych są istotne szczególnie dlatego, że tylko jedna z hipotez została zweryfikowana negatywnie.

Tabela 3. Podsumowanie - Czy warto przeprowadzać wstępne konsultacje rynkowe? Przykład badania Wpływu Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych

Czy warto przeprowadzać wstępne konsultacje rynkowe? Przykład badania Wpływu Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych	
Hipotezy	Weryfikacja
Pozytywny wpływ na jakość badania	Pozytywna (wpływ wystąpił)
Pozytywny wpływ na zainteresowanie potencjalnych wykonawców postępowaniem o udzielenie zamówienia	Negatywna (wpływ nie wystąpił)
Pozytywny wpływ na kwestie proceduralne (niezakładany wcześniej)	Pozytywna (wpływ wystąpił)
Do oszacowania – wpływ na harmonogram	W procesie planowania projektu ewaluacyjnego, należy oszacować i uwzględnić czas poświęcony na przeprowadzenie konsultacji

Źródło: Opracowanie własne.

W zakresie wpływu na jakość badania, wstępne konsultacje rynkowe miały zdecydowanie pozytywny efekt. SOZ został dopracowany metodycznie i tematycznie, usunięte zostały zapisy kreujące wątpliwości. Okazało się, że niektóre ze skonstruowanych zapisów były niejasne, co skutkowało niezrozumieniem przedmiotu badania i wzrostem szacunkowej ceny usługi. Zrezygnowano także z niektórych metod, z uwagi na ich czaso- i kosztochłonność. Po przeprowadzeniu sześciu spotkań i pozyskaniu wiedzy od uczestników zyskalismy pewność, czego będziemy oczekiwać od wykonawcy tego badania i na jakich efektach ewaluacji nam zależy. Pozytywny był także wpływ na kwestie proceduralne – a więc jakość całego projektu ewaluacyjnego. Otrzymalismy szacunkowe wyceny badania (co oznaczało pominięcie etapu szacowania kosztów), a także informacje dot. harmonogramu (tj. czy planowany na badanie czas jest wystarczający). Doprecyzowalismy SWZ (np. warunki dostępowe umożliwiające udział jednostek akademickich). Dodatkowo, w toku spotkań wyodrębniliśmy zagadnienia, które najmocniej różnicowały uczestników w podejściu – jak wspomniana już kwestia studiów przypadku. Dzięki temu zmienilismy

kryteria oceny, wyszczególniając właśnie koncepcje studiów przypadku jako istotny element oceny trafności metodyki badania zaproponowanej przez Wykonawcę. W ten sposób zyskaliśmy realne narzędzie różnicowania ofert w tym kryterium i faktycznego punktowania w zależności jakości zaproponowanych rozwiązań.

W rozważaniach dotyczących tego, czy warto stosować wstępne konsultacje rynkowe przy realizacji badań ewaluacyjnych, należy także wziąć jeszcze jedną, istotną kwestię. Przeprowadzenie konsultacji rynkowych może mieć wpływ na harmonogram badania ewaluacyjnego, w rozumieniu koordynowanego przez nas projektu. Nie zawsze mamy taki dodatkowy czas i nie zawsze konsultacje są warte realizacji. W przypadku badań o mocno powtarzalnym lub dookreślonym zakresie, biorąc pod uwagę prawdopodobny brak pozytywnego efektu na zainteresowanie procedurą postępowania o udzielenie zamówienia, konsultacje raczej nie przyniosą nam dużych korzyści. Jednak jeśli w planach mamy przeprowadzenie ewaluacji o nieznanej dla nas w pełni tematyce, z wykorzystaniem nowych metod lub technik, bądź w przypadku braku konieczności porównywalności z innymi wersjami badania, zdecydowanie warto poświęcić dodatkowy czas na ulepszenie procesu realizacji badania ewaluacyjnego.

Narzędzie wstępnym konsultacji rynkowych powinno być traktowane jako narzędzie użyteczne, do dalszego wykorzystywania oraz rozwijania. Wobec elastycznych zapisów ustawy PZP, możliwe jest kreowanie nowych podejść do formuły konsultacji (np. wspólnego spotkania wszystkich Uczestników). Warto w tym celu wykorzystać także dialog z uczestnikami konsultacji (potencjalnymi wykonawcami badań), w celu zebrania ich opinii nt. tej procedury oraz związanych z nią wyzwań (z perspektywy Uczestników), np. uwzględnienie kosztów czasowych i finansowych udziału w konsultacjach, a także wykorzystania know-how. Przydatnym byłoby też przyjrzenie się (z perspektywy czasu oraz na większej próbie) różnicom, zwłaszcza metodycznym, pomiędzy badaniami ewaluacyjnymi realizowanymi z lub bez użycia wstępnych konsultacji rynkowych. Wówczas możliwe będzie pogłębienie i rozszerzenie refleksji dotyczącej wpływu wstępnych konsultacji rynkowych na doprecyzowanie SOZ oraz budowę zainteresowania wykonawców badaniem ewaluacyjnym.

Oświadczenie o konflikcie interesów: Autor oświadcza, że nie występują żadne potencjalne konflikty interesów w związku z prowadzonymi badaniami, autorstwem ani publikacją niniejszego artykułu.

Finansowanie: Autor oświadcza, że nie otrzymał żadnego finansowania zewnętrznego na realizację niniejszej pracy.

Bibliografia

- Baza Badań Ewaluacyjnych <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analizy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/>
- Chouinard, J. (2013). The case for participatory evaluation in an era of accountability. *American Journal of Evaluation*, 34(2): 237-253. doi 10.1177/108921403478142
- Czopik, Ł., & Łojewska-Pyka, A. (2011). Praktyczne aspekty realizacji ewaluacji w jednostkach samorządu terytorialnego. *Zarządzanie Publiczne*, (4 (16)), 11-22.
- Kardas, M. (2017). Zamówienia na usługi badawczo-rozwojowe w świetle doświadczeń zagranicznych i krajowych. *Zagadnienia naukoznawstwa*.
- Kupiec, T. (2015). Ewaluacja regionalnych programów operacyjnych w warunkach prawa zamówień publicznych i finansów publicznych. *Samorząd Terytorialny*, (10), 27-39.
- Olejniczak, K., Kozak, M., & Ledzion, B. (2008). Teoria i praktyka ewaluacji interwencji publicznych. Podręcznik akademicki. Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- MFIPR (2024). Ogłoszenie dot. Wstępnych Konsultacji Rynkowych związanych z postępowaniem o udzielenie zamówienia publicznego na Wykonanie badania pt. Wpływ Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/wstepne-konsultacje-rynkowe-zwiazane-z-postepowaniem-o-udzielenie-zamowienia-publicznego-na-wykonanie-badania-pt-wplyw-polityki-spojnosci-2014-2020-na-rozwoj-miast-i-ich-obszarow-funkcjonalnych>.
- Marketplanet (2024). Ogłoszenie o zamówieniu publicznym na badanie pt. „Wpływ Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych” <https://zamowienia.mfipr.gov.pl/pn/mfipr/demand/notice/public/128049/details>

- Porębska-Maciołek, B. (2016). O wyzwaniach stojących przed ewaluacją w kontekście funduszy unijnych do 2020 r.-wybrane aspekty. *Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne*, (15), 61-65.
- Sette, C, „Participatory evaluation”, Better Evaluation Knowglede, [betterevaluation.org](https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/approaches/participatory-evaluation),
<https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/approaches/participatory-evaluation>
- Strona Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, ogłoszenie ws. wstępnych konsultacji rynkowych związanych z badaniem pt. „Wpływ Polityki Spójności 2014-2020 na rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych” <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/wstepne-konsultacje-rynkowe-zwiazane-z-postepowaniem-o-udzielenie-zamowienia-publicznego-na-wykonanie-badania-pt-wplyw-polityki-spojnosci-2014-2020-na-rozwoj-miast-i-ich-obszarow-funkcjonalnych>
- UZP (n.d.). Strona internetowa Urzędu Zamówień Publicznych – dokumenty wzorcowe dla wstępnych konsultacji rynkowych <https://www.gov.pl/web/uzp/dokumenty-wzorcowe--wstepne-konsultacje-rynkowe>
- Ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych, Dz.U. 2019 poz. 2019.
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190002019>
- Zukoski, A. & Luluquisen, M. (2002). Participatory Monitoring and Evaluation. Policy & Practice, 5. Retrieved, https://depts.washington.edu/ccph/pdf_files/Evaluation.pdf